

مدل ساختاری نگرش به اعتیاد دانش‌آموزان بر اساس حمایت اجتماعی ادراک شده با

نقش میانجی‌گری عدم تحمل ناکامی و دشواری تنظیم هیجان

نازمحمد کر^۱، حسینعلی قنادزادگان^۱، شعبان حیدری^۲

۱. گروه روانشناسی تربیتی، دانشکده علوم انسانی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

۲. گروه روانشناسی عمومی، دانشکده علوم انسانی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

چکیده	تاریخ دریافت:
زمینه و هدف: امروزه شیوع سوءمصرف مواد در جامعه به سطوح هشداردهنده رسیده است، به طوری که مدارس به طور مستقیم تحت‌تاثیر قرار می‌گیرند. حفاظت از نوجوانان در برابر این تهدید بسیار مهم است. از این رو هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی نگرش به اعتیاد دانش‌آموزان بر اساس حمایت اجتماعی ادراک شده با میانجی‌گری عدم تحمل ناکامی و دشواری تنظیم هیجان بود.	۱۴۰۳/۰۶/۱۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۳۰
روش‌ها: پژوهش حاضر از نوع تحقیقات همبستگی با استفاده از مدل سازی معادلات ساختاری بود. از میان دانش‌آموزان متوسطه دوره دوم شهر بندرتارکمن (دختر / پسر) ۳۸۸ نفر با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. ابزارهای اندازه‌گیری شامل پرسشنامه حمایت اجتماعی ادراک شده، عدم تحمل ناکامی هارینگتون، دشواری در تنظیم هیجان گرانز و رومر و نگرش سنج مواد مخدر دلاور بودند. تحلیل آزمون با استفاده از نرم‌افزار SPSS 22 و Amos 24 نشان داد که مدل ساختاری پژوهش برازش خوب و قابل قبولی با داده‌های تحقیق دارد.	کلیدواژه‌ها: حمایت اجتماعی ادراک شده، دشواری در تنظیم هیجان، عدم تحمل ناکامی، نگرش به اعتیاد
نتایج: اثر مستقیم حمایت اجتماعی ادراک شده بر نگرش به اعتیاد ($\beta = -0.16, p < 0.04$) منفی و معنادار و دشواری تنظیم هیجان بر نگرش به اعتیاد ($\beta = 0.20, p < 0.001$) مثبت و معنادار است. اثر مستقیم عدم تحمل ناکامی بر نگرش به اعتیاد ($\beta = -0.03, p < 0.98$) معنادار نیست. اثر مستقیم حمایت اجتماعی ادراک شده بر عدم تحمل ناکامی ($\beta = -0.31, p < 0.001$) و دشواری تنظیم هیجان ($\beta = -0.22, p < 0.001$) منفی و معنادار است. یافته‌های دیگر پژوهش نشان داد که عدم تحمل ناکامی بین حمایت اجتماعی ادراک شده و نگرش به اعتیاد نقش واسطه‌ای ندارد. اما دشواری تنظیم هیجان نقش میانجی را به صورت کامل برای دو متغیر بازی می‌کند.	تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی تربت حیدریه محفوظ است.
نتیجه‌گیری: ایجاد مراکز متمرکز بر آموزش مهارت‌های زندگی، توانمندسازی روانی- اجتماعی دانش‌آموزان در مدارس، آموزش مهارت‌های تنظیم هیجان و تحمل ناکامی می‌تواند نگرش دانش‌آموزان به اعتیاد را بهبود بخشد و پیشگیری کند.	

مقدمه

اعتیاد به مواد یکی از چالش‌های عمده‌ای است که جوامع مختلف با آن مواجه هستند. اعتیاد به عنوان یک مشکل نه تنها بر فرد معتاد تأثیر می‌گذارد، بلکه خانواده‌ها، دوستان و جامعه را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. افراد معتاد ممکن است دچار اختلالات روانی مانند افسردگی، اضطراب و اختلالات رفتاری شوند. همچنین، اعتیاد می‌تواند منجر به مشکلات اقتصادی، از دست دادن شغل، و تنش‌های خانوادگی گردد (۱). در حال حاضر، شیوع سوء مصرف مواد در میان جوانان و نوجوانان ما به سطوح هشدار دهنده رسیده است، به طوری که مدارس به طور مستقیم تحت تأثیر قرار می‌گیرند. حفاظت از جامعه در برابر این تهدید بسیار مهم است و پرداختن به این موضوع مستلزم اقداماتی مانند درمان، کاهش آسیب، حمایت اجتماعی و مدیریت مؤثر است. تحقیقات گسترده نشان می‌دهد که میزان اعتیاد دانش آموزان در مدارس واقع در مناطق آسیب پذیر بالاتر است و پسران بیشتر مستعد ابتلا به اعتیاد هستند. علاوه بر این، بخش قابل توجهی از دانش آموزان دبیرستانی با سوء مصرف مواد مواجه می‌شوند (۲).

با توجه به این که نوجوانان در دوره‌ی حساس رشدی بسر می‌برند که با دگرگونی‌های عمیق فیزیولوژیکی، شناختی، عاطفی، اجتماعی و رفتاری همراه است. لذا این تحولات باعث می‌شود نوجوانان مانند بزرگسالان آمادگی پذیرش یا برخورد با مشکلات زندگی را نداشته باشند و برخی مسائل معمولی برای آنها شدید و جدی به نظر می‌رسد، و در برابر مشکلات و خطرات احتمالی آسیب پذیرتر هستند (۳). تغییرات بیولوژیکی و عصبی در این دوره نوجوانان را مستعد شروع سوء مصرف مواد و تجربه عوارض جانبی طولانی مدت و شدید مرتبط با سوء مصرف مواد می‌کند (۴). شیوع گسترده اعتیاد و افزایش وابستگی به مواد، خطرات قابل توجهی را برای سلامت معنوی، روانی، اخلاقی و اجتماعی فرد ایجاد می‌کند این به نوبه خود تهدیدی برای خانواده‌ها و جامعه است. منتج به رفتارهای زیانباری مانند برهم زدن نقش‌های خانوادگی، بی‌خانمانی،

تکدی گری و انجام فعالیت‌های انحرافی می‌شود. بنابراین، اعتیاد را می‌توان به عنوان یکی از مهمترین مسائل اجتماعی در جهان امروز به شمار آورد که به آسیب‌های اجتماعی متعددی دامن می‌زند (۱).

نگرش به اعتیاد نوعی آمادگی درونی، انجام عمل به نحوی خاص است. نگرش‌ها نوع رفتار را تعیین می‌کنند و این مفروض شکل‌تلقیحی اشاره دارد که با تغییر نگرش‌های افراد می‌توان رفتارهای آنان را عوض کرد. نتیجه جدید بالینی نمایان می‌کند که در پیدایش اعتیاد، زمینه‌های رشدی ناسالم و آمادگی روانی برای اعتیاد، نقش بنیادی ایفا می‌کند (۵).

حمایت اجتماعی ادراک شده، درجه‌ای از محبت، همراهی و توجهی است که فرد از نزدیکان، اعضای خانواده، دوستان و سایر افراد دریافت می‌کند و شامل احساس تعلق به یک اجتماع و اطمینان داشتن به این مفهوم است که اطرافیان برای او ارزش می‌گذارند. مشارکت افراد در شبکه‌های اجتماعی مختلف اعم از خانواده، دوستی و شبکه‌های همسایگی، منابع حمایتی را فراهم می‌کند که با جذب افراد بیشتر در این شبکه‌ها، شرایط، حمایت و در نتیجه سلامتی مطلوب را به دست می‌آورند (۶).

پژوهشگران الگوهای ارتباطی خانواده، مهارت‌های ضعیف والدین، مسائل ساختاری و تشکل‌های خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی خانواده را به عنوان یک عامل مهم در پیشگیری از گرایش نوجوانان به اعتیاد شناسایی کردند (۱). در صورتی که حمایت و روابط صمیمی والدین بالاترین حفاظت را نه تنها در برابر مصرف مواد مخدر، بلکه در برابر ناسازگار بودن روانی و اجتماعی فرزندان نیز ارائه می‌دهد. سخت‌گیری والدین غیرضروری یا حتی آسیب‌زا به نظر می‌رسد (۷).

بر اساس پژوهش‌های انجام شده نبی زاده و خلوتی (۸) حمایت اجتماعی ادراک شده به عنوان یک منبع مقابله‌ای بیرونی از مؤثرترین مکانیسم‌ها برای مواجهه با شرایط چالش‌برانگیز است. و به افراد کمک می‌کند تا مشکلات را تحمل و راحت‌تر از مسیرهای دشوار عبور کنند. فقدان حمایت اجتماعی درک شده،

های مقابله با تحمل ناکامی در کاهش استعمال الكل و سیگار نقش بسیار موثری دارد. همچنین ویلوكس (۱۳) در پژوهشی مشخص کرد که بین استعمال سیگار و شکست در ترک سیگار با تحمل ناکامی در افراد همبستگی منفی وجود دارد.

دشواری در تنظیم هیجان شامل طیف وسیعی از نقایص مثل، عدم درک و آگاهی احساسات؛ مشکل در پذیرش تجربیات هیجانی منفی؛ ناتوانی در کنترل تکانه ها؛ مشکلات در دست یابی به اهداف مورد نظر و عدم توانایی استفاده از راهبردهای تنظیم هیجان مناسب در هنگام مواجهه با هیجانات منفی می شود (۱۴) مطالعات پیشین نشان داده افراد با دشواری تنظیم هیجان در توجه به اطلاعات هیجانی، ادراک صحیح آن ها، پردازش درست و مدیریت مطلوب هیجان ها در بطن روابط بین فردی نیز با دشواری هایی مواجه هستند (۱۵). دشواری در تنظیم هیجان با راهبردهای مقابله ای ناسالم مرتبط بوده و به عنوان یک عامل فرا تشخیصی برای گسترش آسیب شناسی روانی شناخته شده است و زمینه ساز بسیاری از اختلالات درونی (اضطراب، افسردگی) و بیرونی (مصرف مواد) هستند (۱۶).

بريانا و همکاران (۱۷) افرادی که دچار سوء مصرف مواد شدند کاستی های قابل توجهی در تصمیم گیری نشان دادند. آنها آگاهی کمتری از به کار گیری راهبردهای تنظیم هیجان در مقایسه با افراد سالم دارند که این ناتوانی و پریشانی ناشی از مصرف مواد می باشد.

در مجموع باید گفت پیامد های اعتیاد، جامعه، فرد و خانواده را از نظر اقتصادی، اجتماعی، روانی و جسمی مورد تهدید قرار می دهد، به طوری که عوارض روانی و شخصیتی ناشی از اعتیاد به مواد مخدر، از جمله ضعف اراده، بی توجهی به مسئولیت های فردی، ضعف شخصیت، ضعف عاطفه، عصبی بودن، به هم خوردن تعادل روانی، شخصیت نامتعادل و متزلزل و ضعف اعتماد به نفس ... را به دنبال خواهد داشت. با توجه به این که اعتیاد به ویژه در نوجوانان، پیامدهای وخیمی در پی دارد و از سویی نوجوانان در معرض خطر بیشتری برای کشیده شدن به سمت رفتارهای پرخطر از جمله اعتیاد قرار

به ویژه از سوی دوستان، خانواده و جامعه، مقاومت فرد را در برابر فشارهای محیطی کاهش می دهد که می تواند منجر به مصرف مواد شود. بنابراین، داشتن یک سیستم حمایتی قوی می تواند برای افراد احساس تعلق ایجاد کند که همه اینها به توانایی آنها برای مقاومت در برابر مصرف مواد کمک می کند. رینولدس و همکاران (۹) پژوهش خود نشان دادند که ارتباط بدون قید و شرط اساس یک رابطه تربیتی است که خطر مصرف مواد را کاهش می دهد. والدین حمایت گر و پذیرا این فرصت را برای فرزندشان فراهم می کنند تا ارزش های هنجاری از جمله مقاومت در برابر استفاده از مواد غیرقانونی را درونی کند. در صورتی که نظارت ناقص والدین، فرزند را به سمت دوستی هایی هدایت می کند که مصرف مواد را در دوران نوجوانی تسهیل می کند.

یک توانایی ضروری انسان که انعطاف پذیری و مقابله موثر با موقعیت ها و عوامل چالش برانگیز را ارتقا می دهد، تحمل ناکامی است. افراد با این خصوصیت، می توانند مهارت های مقابله ای را توسعه دهند که از آنها در موقعیت های دشوار حمایت می کند، منبع کنترل درونی دارند، رفتارهای اجتماعی سازگار نشان می دهند، با دیگران همدلی دارند و خودپنداره مثبتی دارند، شبکه حمایتی متشکل از اعضای خانواده و دوستانی دارند که در مواقع استرس زا از آنها حمایت می کنند (۱۰).

پژوهش ها نشان دادند، افرادی که تحمل ناکامی بالایی دارند به عنوان یک عامل محافظتی در برابر گرایش به اعتیاد و سایر پیامدهای منفی ناشی از آن عمل می کند. در حالی که افراد با تحمل ناکامی پایین تمایل دارند که عواطف منفی را غیرقابل تحمل درک کنند و به راهبردهای اجتنابی و سرکوبی متوسل می شوند که مانع رشد و خودکارآمدی می شود و در نهایت منجر به افزایش اضطراب و افسردگی می شود (۱۱).

گیلمور و همکاران (۱۲) در پژوهشی نشان دادند که تحمل ناکامی پایین عاملی تاثیر گذار در مصرف مواد مخدر و نوشیدنی های الکلی می باشد، در صورتی که فراگیری مهارت

۶. عدم تحمل ناکامی بین حمایت اجتماعی ادراک شده و نگرش به اعتیاد بین دانش آموزان دوره متوسطه شهرستان بندرترکمن نقش میانجی دارد.

۷. دشواری تنظیم هیجان بین حمایت اجتماعی ادراک شده و نگرش به اعتیاد بین دانش آموزان دوره متوسطه شهرستان بندرترکمن نقش میانجی دارد.

روش‌ها

پژوهش حاضر از نوع مطالعات همبستگی مبتنی بر روش مدل یابی معادلات ساختاری است. جامعه آماری تمام دانش آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه (رشته های علوم انسانی، علوم تجربی و فنی حرفه ای) بودند که در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ در مدارس دولتی روزانه شهر بندرترکمن مشغول به تحصیل بودند.

ادبیات پژوهشی نشان می دهد که در استفاده از روش معادلات ساختاری هیچ راهبرد دقیقی برای تعیین حجم نمونه وجود ندارد (۱۸). تأکید کردند که برای استفاده از روش معادلات ساختاری حداقل حجم نمونه ۱۰۰ نفر است و ۲۰۰ نفر مطلوب می باشد (۱۹). نیز تأکید کرده است. از آنجا که در استفاده از روش معادلات ساختاری، رایج ترین روش آماری حداکثر احتمال می باشد، بنابراین حجم نمونه ۲۰۰ نفر نتایج قابل قبولی را به همراه دارد. (۲۰). ۴۰۷ نفر با روش نمونه برداری تصادفی خوشه ای چند مرحله ای از دبیرستان های دولتی روزانه مناطق چهارگانه آموزش و پرورش شهر بندرترکمن انتخاب شدند. ابتدا از فهرست دبیرستان های هر منطقه دو دبیرستان دخترانه و دو دبیرستان پسرانه به صورت تصادفی انتخاب و پس از مراجعه به مدرسه یک کلاس به صورت تصادفی انتخاب و سپس همه ی دانش آموزان به صورت گروهی در آزمون شرکت داده شدند و دانش آموزان حاضر در کلاس های منتخب، مشارکت کنندگان پژوهش حاضر را تشکیل دادند و به پرسشنامه ها پاسخ دادند که ۱۹ پرسشنامه به جهت تکمیل ناقص و یا پرت بودن داده ها حذف

دارند. بنابراین اصلاح نگرش افراد درباره اعتیاد از نگرش مثبت به نگرش منفی و آموزش مهارت های لازم برای حل مسئله در برابر مقابله با این معضل اجتماعی می تواند از گرایش و ابتلای آنها به اعتیاد و مصرف مواد مخدر جلوگیری کند.

با توجه به مطالبی که ذکر گردید پژوهش های زیادی امروزه به بررسی رابطه ساده میان متغیرها می پردازند، اما پژوهش های دارای متغیرهای واسطه ای می توانند به خلق بینشی جدید در زمینه های مورد نظر داشته باشند و مدل مسیر دقیق تری از افرادی که مستعد ابتلا به مصرف مواد هستند را نشان می دهد. بعلاوه، در مطالعات پیشین رابطه ی بین متغیرها به صورت جداگانه بررسی شده، هدف اصلی این مطالعه بررسی رابطه متغیر حمایت اجتماعی ادراک شده و نگرش به اعتیاد با نقش واسطه ای عدم تحمل ناکامی و دشواری در تنظیم هیجان در یک مدل جامع و مشروح است. از سویی تاکنون، رابطه ساده مجموع سه متغیر حمایت اجتماعی ادراک شده با تحمل ناکامی و دشواری تنظیم هیجان بر نگرش نسبت به اعتیاد و همچنین با توجه به نقش تعیین کننده و اثرگذار عدم تحمل ناکامی و دشواری در تنظیم هیجان به عنوان متغیرهای واسطه ای در ارتباط با حمایت اجتماعی ادراک شده در تبیین نگرش نسبت به اعتیاد مورد بررسی قرار نگرفته است. بنابراین، می تواند یک پژوهش جدیدی قلمداد شود.

بر این اساس فرضیه های پژوهش عبارت بودند از :

۱. حمایت اجتماعی ادراک شده عدم تحمل ناکامی دانش آموزان متوسطه شهرستان بندرترکمن را پیش بینی می کند.
۲. حمایت اجتماعی ادراک شده دشواری تنظیم هیجان دانش آموزان متوسطه شهرستان بندرترکمن را پیش بینی می کند.
۳. عدم تحمل ناکامی نگرش به اعتیاد دانش آموزان دوره متوسطه شهرستان بندرترکمن را پیش بینی می کند.
۴. دشواری تنظیم هیجان نگرش به اعتیاد دانش آموزان دوره متوسطه شهرستان بندرترکمن را پیش بینی می کند.
۵. حمایت اجتماعی ادراک شده نگرش به اعتیاد دانش آموزان دوره متوسطه شهرستان را پیش بینی می کند.

برای اطمینان از روایی این ابزار جهت شناسایی ابعاد مختلف ابتدا تحلیل عاملی اکتشافی با نرم افزار spss 22 و سپس تحلیل عاملی تاییدی با استفاده از نرم افزار Amos 24 صورت گرفت. روایی این مقیاس با روش مولفه های اصلی با چرخش واریماکس^۲، مقدار ضریب (KMO) شاخص کفایت نمونه گیری ۰/۸۹ و مقدار مجذور خی آزمون کرویت بارتلت را ۲/۲۶ محاسبه شد که در سطح ۰/۰۵ معنی دار بود. و این سه عامل بر روی هم ۶۸/۲۶ درصد کل واریانس متغیر را تبیین می کنند. و نشانه ی کفایت نمونه و متغیرهای انتخاب شده برای انجام تحلیل عوامل بود. در پژوهش حاضر جهت بررسی روایی پرسشنامه حمایت اجتماعی ادراک شده از روش تحلیل عاملی تاییدی مدل سه عاملی با حفظ بارهای عاملی بالای ۰/۳۲ استفاده شد (۲۲). نتایج تحلیل عاملی نشان داد که بعد خانواده با ۴ گویه (با بار عاملی ۰/۶۲ تا ۰/۷۰)، بعد دوستان با ۴ چهار گویه (با بار عاملی ۰/۷۸ تا ۰/۸۵)، افراد خاص با چهار گویه (با بار عاملی ۰/۶۷ تا ۰/۷۹) در جای مناسب خود بار گذاری شدند. **مقیاس عدم تحمل ناکامی**^۳: این مقیاس توسط هارینگتون (۲۰۰۵) جهت سنجش میزان تحمل ناکامی فرد در رسیدن به اهداف ساخته شده که به صورت طیف لیکرت ۵ امتیازی از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) نمره گذاری می شود. مجموع نمرات پایین نشانه تحمل ناکامی بالای شرکت کنندگان و مجموع نمرات بالا نشان دهنده تحمل ناکامی کم شرکت کنندگان می باشد. شامل چهار خرده مقیاس عدم تحمل عاطفی (به عنوان مثال؛ زمانی که سرحال نیستم انجام دادن تکالیف برایم سخت است)، عدم تحمل ناراحتی (به عنوان مثال؛ تحمل احساسات آشفته را ندارم)، عدم تحمل اهداف پیشرفت (به عنوان مثال؛ نمی توانم تحمل کنم که در کارها نفر اول نباشم)، عدم تحمل بی عدالتی (به عنوان مثال؛ نمی توانم تحمل کنم که با من بی احترامی کنند) است. ضریب آلفای کرونباخ برای بررسی پایایی و از روش تحلیل عاملی تاییدی و همبستگی مؤلفه ها با نمره کل

شد. لذا در تحلیل نهایی در مجموع ۳۸۸ دانش آموز (۲۴۱ دختر و ۱۴۷ پسر) مشارکت کنندگان این پژوهش را تشکیل دادند. معیارهای ورود به پژوهش: دانش آموزان شاغل به تحصیل در سال ۱۴۰۳ در مقطع متوسطه. معیار خروج از پژوهش: عدم تمایل دانش آموزان برای شرکت در پژوهش و پرسشنامه های مخدوش یا ناقص بود. ملاحظات اخلاقی این پژوهش شامل: الف) کلیه ی شرکت کنندگان در پژوهش با اختیار و تمایل خود شرکت کردند. ب) درباره اصول رازداری و محرمانه بودن هویت شرکت کنندگان به آنان اطمینان داده شد که کلیه اطلاعات به صورت محرمانه باقی خواهد ماند. ج) شرکت کنندگان در صورت تمایل هر زمانی که خواستند از ادامه مشارکت می توانستند انصراف دهند.

ابزار سنجش

مقیاس چند بعدی حمایت اجتماعی ادراک شده^۱، **زیمت و همکاران (۱۹۸۸)**: این مقیاس یک ابزار خودگزارشی است که دارای ۱۲ گویه می باشد و از طیف لیکرت ۵ درجه ای از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) استفاده می کند. شامل سه خرده مقیاس خانواده (به عنوان مثال؛ من حمایت و کمک عاطفی لازم را از خانواده دریافت می کنم)، دوستان (به عنوان مثال؛ دوستانی دارم که می توانم با آنها در غم ها و شادی ها شریک شوم)، افراد خاص (من شخص خاصی را دارم که برایم منبع آرامش است). نمره گذاری معکوس گویه ها در این ابزار وجود ندارد. در این ابزار، نمره کل از حاصل جمع تمام گویه ها بدست می آید. علاوه بر این، از حاصل جمع نمره افراد در سوالات هر مقیاس، نمره کلی افراد در هریک از زیر مقیاس های سه گانه به دست می آید. در مطالعه شکری و همکاران [۲۱] عامل کلی حمایت اجتماعی ادراک شده و ابعاد سه گانه خانواده، دوستان و دیگران مهم، در نمونه ایرانی به ترتیب برابر با ۰/۸۹، ۰/۸۴، ۰/۸۵ و ۰/۹۱ در نمونه سوئدی به ترتیب برابر ۰/۹۱، ۰/۸۷، ۰/۸۶ و ۰/۹۲ و در کل برابر با ۰/۹۲، ۰/۸۹، ۰/۸۴ و ۰/۹۴ بدست آمد.

^۲. Varimax rotation

^۳. Failure Intolerance Scale

^۱. Multidimensional of Perceived Social Support

این پرسشنامه دارای ۳۶ عبارت و ۶ خرده مقیاس و بر اساس مقیاس پنج درجه ای لیکرت درجه بندی شده است که نمرات بالاتر نشان دهنده ی دشواری بیشتر در تنظیم هیجانی است. دارای پنج خرده مقیاس شامل عدم پذیرش پاسخ های هیجانی (به عنوان مثال؛ وقتی ناراحت می شوم، احساس گناه می کنم که چنین احساسی دارم)، دشواری در انجام رفتار هدفمند (به عنوان مثال؛ وقتی ناراحت می شوم، در انجام کارها مشکل پیدا می کنم)، دشواری در مهار رفتارهای تکانشی (وقتی ناراحت می شوم، در کنترل رفتارهایم دچار مشکل می شوم)، فقدان آگاهی هیجانی (وقتی ناراحت می شوم، مدت ها در آن حالت می مانم)، دسترسی محدود به راهبردهای اثربخش تنظیم هیجانی (وقتی ناراحت می شوم، می دانم که احساساتم موجه و مهم هستند) فقدان شفافیت هیجانی (من از احساساتم بی اطلاع هستم).

سؤالات ۱۷، ۱۰، ۸، ۶، ۲ دارای نمره گذاری معکوس می باشند (۲۴). روایی این پرسشنامه را ۰/۹۳ و آلفای کرونباخ آن را ۰/۸۰ گزارش کرد. حیدری و اقبال (۲۵) ضرایب آلفای کرونباخ آن را معادل ۰/۹۱ گزارش کرده است. برای اطمینان از روایی این ابزار جهت شناسایی ابعاد مختلف ابتدا تحلیل عاملی اکتشافی با نرم افزار SPSS 22 و سپس تحلیل عاملی تاییدی با استفاده از نرم افزار Amos24 صورت گرفت. روایی این مقیاس با روش مولفه های اصلی با چرخش واریماکس، مقدار ضریب (KMO) شاخص کفایت نمونه گیری ۰/۸۹ و مقدار مجذور خی آزمون کروییت بارتلت را ۲/۲۶ محاسبه شد که در سطح ۰/۰۵ معنی دار بود. و این سه عامل بر روی هم ۶۸/۲۶ درصد کل واریانس متغیر را تبیین می کنند. و نشانه ی کفایت نمونه و متغیرهای انتخاب شده برای انجام تحلیل عوامل بود. در پژوهش حاضر جهت بررسی روایی پرسشنامه دشواری در تنظیم هیجانی از روش تحلیل عاملی تاییدی مدل شش عاملی با حفظ بار های عاملی بالای ۰/۳۲ استفاده شد [۲۲]. نتایج تحلیل عامل نشان داد که بعد عدم پذیرش پاسخ های هیجانی با پنج گویه (با بار عاملی ۰/۵۸ تا ۰/۸۴)، بعد دشواری در انجام رفتار هدفمند با چهار گویه (با بار عاملی ۰/۵۵ تا

مقیاس برای بررسی روایی پرسشنامه استفاده شد. ضریب آلفای کرونباخ نشان داد که پایایی برای کل شرکت کنندگان ۰/۸۴، برای مؤلفه عدم تحمل عاطفی ۰/۵۰، عدم تحمل هیجانی ۰/۶۱، پیشرفت ۰/۵۲، و استحقاق ۰/۷۱ می باشد (۲۳).

در این پژوهش برای اطمینان از روایی این ابزار جهت شناسایی ابعاد مختلف ابتدا تحلیل عاملی اکتشافی با نرم افزار SPSS 22 و سپس تحلیل عاملی تاییدی با استفاده از نرم افزار Amos 24 صورت گرفت. روایی این مقیاس با روش مولفه های اصلی با چرخش واریماکس، مقدار ضریب (KMO) شاخص کفایت نمونه گیری) ۰/۹۰ و مقدار مجذور خی آزمون کروییت بارتلت را ۳/۱۵ محاسبه شد که در سطح ۰/۰۵ معنی دار بود. و این سه عامل بر روی هم ۴۹/۷۳ درصد کل واریانس متغیر را تبیین می کنند. و نشانه ی کفایت نمونه و متغیرهای انتخاب شده برای انجام تحلیل عوامل بود. در پژوهش حاضر جهت بررسی روایی پرسشنامه تحمل ناکامی از روش تحلیل عاملی تاییدی مدل چهار عاملی با حفظ بار های عاملی بالای ۰/۳۲ استفاده شد (۲۲). نتایج تحلیل عامل نشان داد که بعد عدم تحمل عاطفی با شش گویه (با بار عاملی ۰/۴۷ تا ۰/۵۸)، بعد عدم تحمل اهداف پیشرفت با پنج گویه (با بار عاملی ۰/۳۴ تا ۰/۵۷)، عدم تحمل بی عدالتی و خشنودی با شش گویه (با بار عاملی ۰/۵۷ تا ۰/۷۹)، عدم تحمل ناراحتی با هفت گویه (با بار عاملی ۰/۵۲ تا ۰/۶۸) در جای مناسب خود بار گذاری شدند. همچنین گویه های که بار عاملی آنها ضعیف و با مقیاس همبستگی اندکی داشتند حذف شدند تا به بهبود اعتبار ابزار کمک کند.

مقیاس دشواری در تنظیم هیجانی^۴: این پرسشنامه توسط گراتز و رومر (۲۰۰۴) ساخته شده و یک شاخص خود گزارشی است که برای ارزیابی دشواری در تنظیم هیجانی به شکل جامع تر نسبت به ابزارهای موجود در این زمینه طراحی گردیده است.

4. Difficulties in Emotion Regulation Scale

۰/۸۵۱ است. که بیانگر آن است، پرسشنامه از ثبات و پایایی در طول زمان برخوردار است. بنابراین، می توان به نتایج آن در اندازه گیری های متعدد اعتماد کرد.

نتایج

با توجه به داده های به دست آمده، از ۳۸۸ دانش آموز دبیرستانه های مقطع متوسطه شهر بندرترکمن ۲۴۱ نفر (۶۲/۱٪) از پاسخ گویان دانش آموز دختر و ۱۴۷ نفر (۳۷/۹٪) از دانش آموز پسر بودند، از این تعداد ۱۴۵ نفر (۳۷/۴٪) در رشته ی علوم تجربی، ۱۶۱ نفر (۴۱/۵٪) در رشته ی علوم انسانی و ۸۲ نفر (۲۱/۱٪) در رشته ی فنی حرفه ای مشغول به تحصیل بودند. بیشترین فراوانی مربوط به پاسخ گویان در رشته ی علوم انسانی (۴۱/۵٪) بوده است.

در جدول (۱) شاخص های توصیفی متغیرهای پژوهش، میانگین و انحراف معیار کلیه متغیرها ذکر شده است. شاخص های کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش در مدل ساختاری را نشان می دهد.

جدول (۲) نشان می دهد حمایت اجتماعی ادراک شده به ترتیب با متغیر دشواری تنظیم هیجانی (۰/۱۳-) و تمامی ابعاد این دو متغیر به جز افراد خاص رابطه منفی و معناداری دارد. همچنین با نگرش به مواد مخدر (۰/۱۵-) رابطه منفی و معنی داری دارد. با عدم تحمل ناکامی (۰/۱۵-) و مولفه های عدم تحمل عاطفی، عدم تحمل اهداف پیشرفت همبستگی منفی و معنی داری وجود دارد. بعد خانواده که یکی از ابعاد حمایت اجتماعی ادراک شده با عدم تحمل ناکامی و همه ابعاد آن، دشواری در تنظیم هیجان و تمامی ابعاد آن، نگرش به مواد مخدر همبستگی منفی و معناداری دارد. بعد دوستان با متغیرهای فقدان شفافیت هیجانی، دشواری در مهار رفتارهای تکانشی، دشواری انجام رفتارهای هدفمند، دشواری تنظیم هیجانی، عدم تحمل اهداف پیشرفت، عدم تحمل ناراحتی، عدم تحمل عاطفی، عدم تحمل ناکامی همبستگی منفی و معنی داری وجود دارد. مولفه ی افراد خاص با عدم تحمل ناکامی، عدم تحمل عاطفی، عدم تحمل اهداف پیشرفت، دشواری انجام رفتار هدفمند، نگرش به مواد

دشواری در مهار رفتارهای تکانشی با چهار گویه (با بار عاملی ۰/۳۹ تا ۰/۸۰)، فقدان آگاهی هیجانی با پنج گویه (با بار عاملی ۰/۴۶ تا ۰/۸۰)، فقدان شفافیت هیجانی با سه گویه (با بار عاملی ۰/۵۲ تا ۰/۶۲) دسترسی محدود به راهبردهای اثربخش تنظیم هیجانی با سه گویه (با بار عاملی ۰/۵۰ تا ۰/۶۹) در جای مناسب خود بار گذاری شدند. همچنین گویه های که بار عاملی آنها ضعیف و با مقیاس همبستگی اندکی داشتند حذف شدند تا به بهبود اعتبار ابزار کمک کند.

پرسشنامه نگرش سنج مواد مخدر: این پرسشنامه توسط دلاور و همکاران در سال ۱۳۸۳ ساخته شد. دارای سه دارای مولفه می باشد که به صورت طیف لیکرت ۵ امتیازی از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) نمره گذاری می شود. این مقیاس دارای ۳ عامل (خرده مقیاس) است که عبارتند از نگرش نسبت به اثرات استفاده از مواد مخدر (به عنوان مثال؛ مصرف مواد مخدر موجب کاهش درد می شود)، نگرش نسبت به مصرف مواد مخدر (به عنوان مثال؛ یک بار مصرف مواد مخدر به امتحانش می ارزد)، نگرش نسبت به خطرات استفاده از مواد مخدر (به عنوان مثال؛ خطر مصرف مواد مخدر در مصرف بی از اندازه است). اعتبار پرسشنامه برای هر یک از مقیاس ها توسط دلاور و همکاران (۲۶) به شیوه باز آزمایی و آلفای کرونباخ محاسبه شده است. ضریب آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس اثرات استفاده از مواد مخدر ۰/۹۰۸، تمایل با مصرف مواد مخدر ۰/۹۱۸، و خطرات استفاده از مواد مخدر برابر ۰/۹۱۸ بود. که بیانگر آن است، پرسشنامه از ضریب همگونی درونی خوبی برخوردار است. و همین طور، ضریب اعتبار محاسبه شده از باز آزمایی برای خرده مقیاس اثرات استفاده از مواد مخدر ۰/۹۰۸، تمایل با مصرف مواد مخدر ۰/۹۱۸، و خطرات استفاده از مواد مخدر برابر ۰/۹۱ بود که بیانگر آن است، پرسشنامه از ضریب همگونی درونی خوبی برخوردار است و همین طور، ضریب اعتبار محاسبه شده از راه باز آزمایی برای خرده مقیاس اثرات استفاده از مواد مخدر ۰/۸۴۷، تمایل با مصرف مواد ۰/۸۶۱، و خطرات استفاده از مواد مخدر برابر

این مفروضه برقرار است. فاصله ماه‌الانوبیس نیز به منظور بررسی توزیع نرمال چند متغیری نیز نشان دهنده نرمال بودن توزیع داده ها بود.

در پژوهش حاضر خانواده، دوستان، افراد خاص (متغیرهای حمایت اجتماعی ادراک شده)؛ به عنوان متغیرهای برونزا؛ نگرش به مواد مخدر به عنوان متغیر وابسته و متغیرهای عدم تحمل عاطفی، عدم تحمل ناراحتی، عدم تحمل اهداف پیشرفت، عدم تحمل بی عدالتی (متغیرهای عدم تحمل ناکامی) عدم پذیرش پاسخ های هیجانی، دشواری در انجام رفتار هدفمند، دشواری در مهار رفتارهای تکانشی، فقدان آگاهی هیجانی، فقدان شفافیت هیجانی، دسترسی محدود به راهبردهای اثربخش (متغیرهای دشواری در تنظیم هیجانی)؛ به عنوان متغیرهای میانجی در نظر گرفته شده اند. روابط مفروض در مدل حکایت از این دارد که حمایت اجتماعی ادراک شده هم بصورت مستقیم و هم به صورت غیر مستقیم از طریق عدم تحمل ناکامی و تنظیم هیجان نگرش به اعتیاد را پیش بینی می کند. نتایج حاصل از آزمون مدل، قابل قبول بودن آن را به گواهی شاخص های برازش نشان می دهند. این شاخص ها و مقادیر مربوطه عبارتند از: نسبت خی دو هنجار شده به درجه آزادی (X^2/df)، با مقدار ۲,۲۳ در فاصله قابل قبول برازش (۳ تا ۱) (۲۰)، شاخص نیکویی برازش (GFI) با مقدار ۰/۹۱۴ در سطح قابل قبول ۰/۹۰، شاخص نیکویی برازش انطباقی (AGFI) با مقدار ۰/۸۹ در سطح قابل قبول ۰/۸ (۲۲) و شاخص برازش افزایش (IFI) با مقدار ۰/۹۱ در سطح قابل قبول ۰/۹۰ (۲۰)، شاخص برازش مقایسه ای (CFI) با مقدار ۰/۹۱ در سطح قابل قبول ۰/۹۰ ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA) برابر ۰/۰۵۶ در سطح قابل قبول کمتر از ۰/۰۸ (۲۲). به طور کلی همه شاخص ها نشان داد که مدل دارای برازش مطلوب است. شاخص های برازش مدل در جدول (۲) گزارش شده است. جهت ارزیابی فرضیه های مربوط به روابط واسطه ای، پیش فرض های بارون و کنی (۱۹۸۶) مورد بررسی قرار گرفت.

مخدر همبستگی منفی و معنی داری را نشان می دهد. عدم تحمل ناکامی با دشواری در تنظیم هیجان (۰/۳۴) و با بیشتر مولفه های آن رابطه ی مثبت و معنی داری دارد. این متغیر با نگرش به مواد مخدر هیچ ارتباط معناداری نشان نداده است. رابطه عدم تحمل عاطفی و ناراحتی به جز محدودیت راهبرد اثربخش با همه متغیرهای پژوهش رابطه ی مثبت و معنی دار است. بعد عدم تحمل اهداف پیشرفت با همه ی متغیرها به جز محدودیت راهبردهای اثربخش و نگرش به مصرف مواد رابطه ی مثبت و معنی دار است. دشواری در تنظیم هیجان با تمام ابعادش به جز دسترسی محدود به راهبردهای اثربخش با نگرش به مواد مخدر (۰/۱۹) رابطه ی مثبت و معنی داری نشان داده است.

مدل یابی معادلات ساختاری^۵

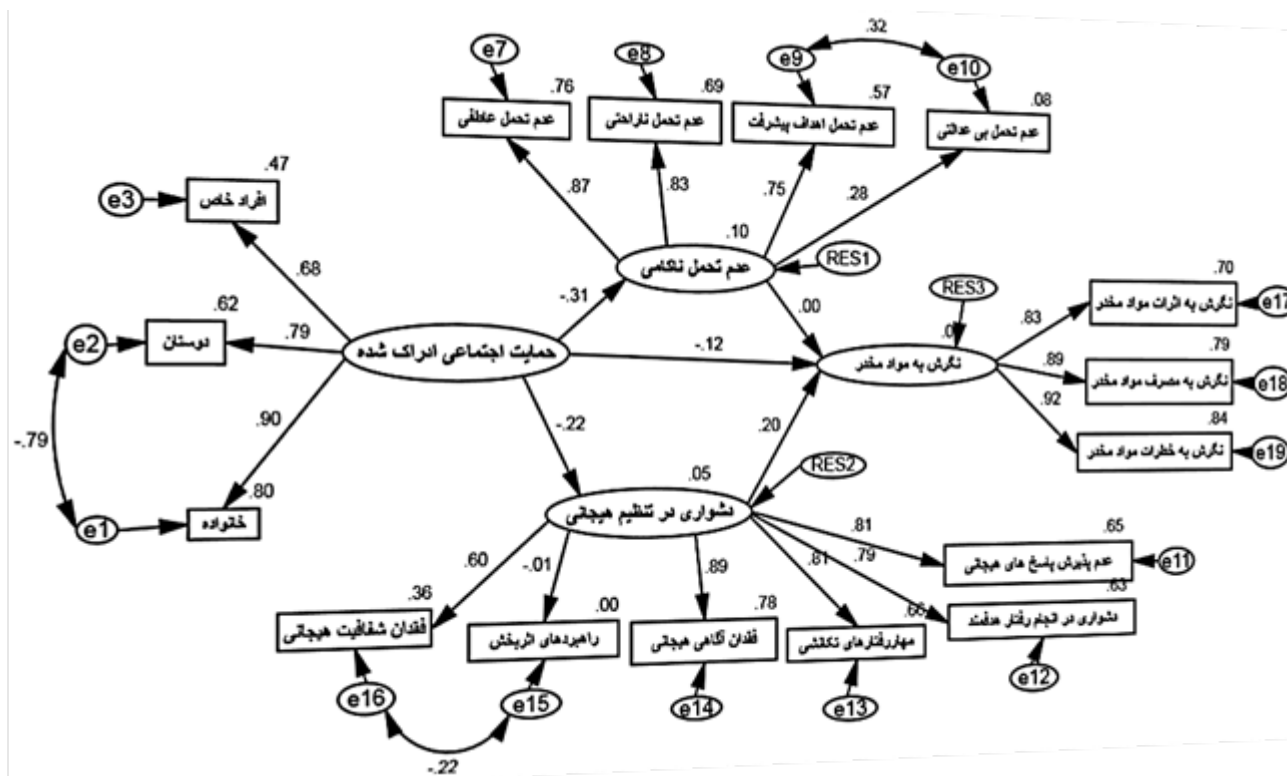
قبل از انجام تحلیل داده ها، بررسی پیش فرض های این روش ضروری است. در این بخش، مهمترین پیش فرض های روش معادلات ساختاری مورد بررسی قرار گرفته است. بنابر پیشنهاد کلاین [۲۰]. مفروضه خطی بودن رابطه بین متغیرها با استفاده از نمودار p-p تایید شد. مفروضه های بهنجاری تک متغیری به کمک برآورد مقادیر کجی و کشیدگی آزمون و تایید شدند. با توجه به اینکه دامنه کجی و کشیدگی متغیرها در بازه ± 2 قرار داشت، نرمال بودن تک متغیری مورد تایید قرار گرفت. مفروضه هم خطی چندگانه متغیرها با استفاده از آماره تحمل و عامل تورم واریانس مورد بررسی قرار گرفت. بررسی آماره های تحمل^۶ (کمتر از ۰/۱) و شاخص تورم واریانس (بیشتر از ۱۰) حاکی از آن بود که ارزش های تحمل بدست آمده برای متغیرهای بالا ۰/۱۰ و مقدار شاخص تورم واریانس بدست آمده برای متغیرها کوچکتر از ۱۰ هستند و این نشان می دهد که بین متغیرها، هم خطی چندگانه وجود ندارد. برای بررسی استقلال باقی مانده ها از آماره دوربین - واتسون استفاده شد که مقدار آن برابر (۱/۸۷) بود نشان می دهد پیش فرض رعایت شده است. مفروضه نرمال بودن به سبب اینکه هیچ یک از متغیرها خارج از محدود ± 2 نبود، می توان گفت که

^۵. Structural equation modeling

^۶. Tolerance statistics

جدول ۱. ماتریس همبستگی، میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷
۱. حمایت اجتماعی ادراک شده	۱																
۲. خانواده	۰/۸۱**	۱															
۳. دوستان	۰/۸۳**	۰/۴۹**	۱														
۴. افراد خاص	۰/۸۶**	۰/۶۰**	۰/۵۵**	۱													
۵. عدم تحمل ناکامی	۰/۲۱**	۰/۲۳**	۰/۱۵**	۰/۱۵**	۱												
۶. عدم تحمل عاطفی	۰/۲۴**	۰/۲۸**	۰/۱۸**	۰/۱۵**	۰/۸۳**	۱											
۷. عدم تحمل ناراحتی	۰/۲۱**	۰/۲۲**	۰/۱۵**	۰/۱۷**	۰/۸۳**	۰/۷۲**	۱										
۸. عدم تحمل اهداف پیشرفت	۰/۲۳**	۰/۲۲**	۰/۱۹**	۰/۱۶**	۰/۸۴**	۰/۶۵**	۰/۶۳**	۱									
۹. عدم تحمل بی عدالتی	۰/۰۰۶	۰/۰۲	۰/۰۵	۰/۶۲**	۰/۲۵**	۰/۲۳**	۰/۴۱**	۱									
۱۰. دشواری تنظیم هیجانی	۰/۱۳**	۰/۱۷**	۰/۱۰*	۰/۰۶	۰/۳۴**	۰/۳۷**	۰/۳۹**	۰/۲۷**	۰/۰۶	۱							
۱۱. عدم پذیرش پاسخ هیجانی	۰/۱۳**	۰/۱۴**	۰/۰۸	۰/۰۹	۰/۲۷**	۰/۲۹**	۰/۳۶**	۰/۲۱**	۰/۰۴	۰/۸۵**	۱						
۱۲. دشواری انجام رفتار هدفمند	۰/۱۸**	۰/۲۲**	۰/۱۳**	۰/۱۳*	۰/۳۱**	۰/۳۴**	۰/۳۸**	۰/۲۴**	۰/۰۲	۰/۸۳**	۰/۶۴**	۱					
۱۳. دشواری مهار رفتارها تکانشی	۰/۱۳**	۰/۱۶**	۰/۱۲*	۰/۰۴	۰/۳۴**	۰/۳۷**	۰/۳۳**	۰/۳۰**	۰/۰۸	۰/۸۴**	۰/۶۴**	۰/۶۳**	۱				
۱۴. فقدان آگاهی هیجانی	۰/۱۳**	۰/۲۱**	۰/۰۸	۰/۰۴	۰/۳۱**	۰/۳۵**	۰/۳۷**	۰/۲۲**	۰/۰۳	۰/۸۸**	۰/۷۲**	۰/۷۲**	۰/۷۱**	۱			
۱۵. فقدان شفافیت هیجانی	۰/۱۶**	۰/۱۵**	۰/۱۶**	۰/۰۸	۰/۲۸**	۰/۳۰**	۰/۲۶**	۰/۲۳**	۰/۰۲	۰/۶۳**	۰/۵۲**	۰/۴۰**	۰/۵۸**	۰/۴۹**	۱		
۱۶. محدودیت راهبرد اثربخش	۰/۰۶	۰/۰۷	۰/۰۶	۰/۰۳	۰/۰۵	۰/۰۱	۰/۰۹	۰/۰۹	۰/۰۵	۰/۲۸**	۰/۱۲**	۰/۲۳**	۰/۱۰*	۰/۰۹	۰/۰۳	۱	
۱۷. نگرش به مواد مخدر	۰/۱۵**	۰/۱۸**	۰/۰۹	۰/۱۰*	۰/۰۸	۰/۱۳**	۰/۱۱*	۰/۰۶	۰/۰۲	۰/۱۹**	۰/۱۹**	۰/۲۱**	۰/۱۶**	۰/۱۸**	۰/۱۶**	۰/۰۳	۱
میانگین	۴۶/۷۰	۱۶/۸۲	۱۴/۲۹	۱۵/۵۸	۸۰/۶۴	۲۰/۸۴	۲۱/۳۹	۱۸/۲۶	۲۰/۱۴	۷۲/۴۴	۱۳/۶۹	۱۰/۳۰	۱/۴۴	۱۳/۶۴	۶/۵۴	۱۶/۷۹	۴۹/۸۰
SD	۹/۰۹	۳/۱۹	۳/۸۴	۳/۷۱	۱۴/۹۵	۴/۷۵	۵/۱۸	۴/۰۲	۵/۳۱	۱۹/۱۲۸	۵/۵۶	۳/۷۱	۴/۶۶	۵/۷۷	۲/۸۶	۳/۸۲	۲۴/۱۸
کشیدگی	۰/۵۰۴	۰/۷۱۳	۰/۱۶۲	۰/۲۳۹	۱/۲۳۰	۰/۱۶۶	۰/۳۷۳	۰/۷۹۷	۰/۱۲۶	۰/۰۶۲	۰/۳۷۶	۰/۳۴۰	۰/۴۱۶	۰/۳۷۱	۰/۲۱۷	۰/۵۱۵	۰/۸۴۲
چولگی	۰/۸۱۵	۰/۱۱۵	۰/۶۷۸	۰/۸۳۰	۰/۲۶۷	۰/۱۳۹	۰/۱۵۷	۰/۱۷۱	۰/۴۴۰	۰/۳۸۴	۰/۴۹۶	۰/۲۸۵	۰/۵۴۹	۰/۵۱۱	۰/۶۳۷	۰/۰۹۸	۱/۳۱۱

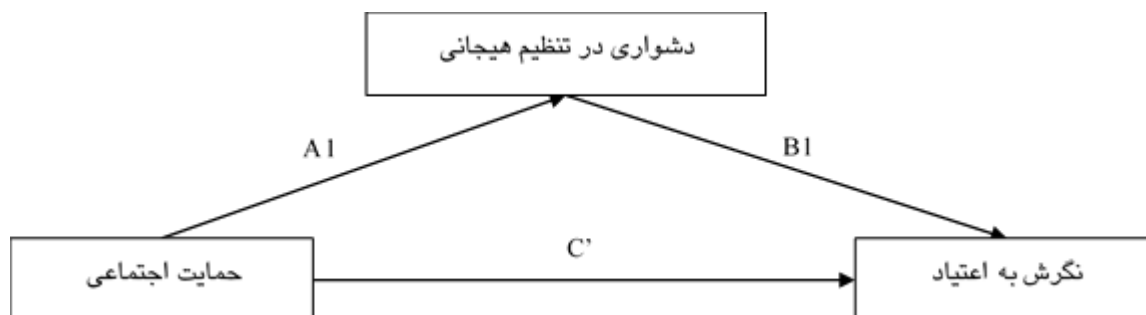
شکل ۱. مدل نهایی پژوهش

جدول ۲. شاخص‌های برازندگی مدل نهایی

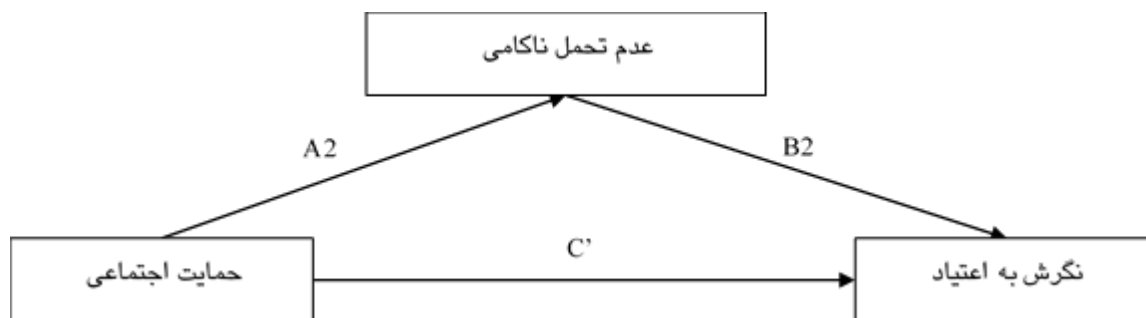
شاخص	χ^2/df	GFI	AGFIA	NFI	CFI	IFI	TLI	RMSEA
مقدار	۲/۲۳	۰/۹۱	۰/۸۹	۰/۹۳	۰/۹۱	۰/۹۱	۰/۹۲	۰/۰۵۶

وابسته را پیش بینی کند ۳- زمانی که A و B کنترل می شود، رابطه متغیر مستقل و وابسته کاهش یابد یا معنادار نباشد.

بارون و کنی بیان کردند که موقعی متغیر M به عنوان میانجی مقبول می گردد که ۱- متغیر مستقل به طور معنی داری متغیر M را پیش بینی کند ۲- متغیر M به طور معنی داری متغیر

شکل ۲: الگوی پیشنهادی پژوهش، اثر غیرمستقیم حمایت اجتماعی ادراک شده بر نگرش به اعتیاد از طریق عدم تحمل ناکامی

شکل ۳: الگوی پیشنهادی پژوهش، اثر غیرمستقیم حمایت اجتماعی ادراک شده بر نگرش به اعتیاد از طریق دشواری تنظیم هیجانی

جدول ۳. ضرایب استاندارد مسیرهای مستقیم الگوی نهایی

P	C.R.	S.E.	استاندارد β	مسیر
۰/۰۴	-۱,۹۷۲	۰/۲۵۲	-۰/۱۶	مسیر c (اثر مستقیم حمایت اجتماعی ادراک شده بر نگرش به اعتیاد)
***	-۴,۴۹۶	۰/۱۰۰	-۰/۳۱۱	مسیر A1 (اثر مستقیم حمایت اجتماعی ادراک شده بر عدم تحمل ناکامی)
***	-۳,۵۴۱	۰/۰۹۷	-۰/۲۲	مسیر A2 (اثر مستقیم حمایت اجتماعی بر دشواری در تنظیم هیجانی)
***	۳,۴۶۹	۰/۱۱۷	۰/۲۰	مسیر B2 (اثر مستقیم دشواری در تنظیم هیجانی بر نگرش به اعتیاد)
۰/۹۸۲	-۰/۰۲۳	۰/۱۳۲	-۰/۰۰۳	نگرش به اعتیاد (عدم تحمل ناکامی بر (اثر مستقیم B1 مسیر
۰/۰۵۵	-۱,۹۶۲	۰/۱۹۵	-۰/۱۲	مسیر C'1 (اثر مستقیم حمایت اجتماعی ادراک شده بر نگرش به اعتیاد)

هیجانی بر نگرش به اعتیاد ($p < ۰/۰۰$ ، $C.R. = ۳,۴۶$ ، $\beta = ۰/۲۰$) مثبت و معنادار است. اثر مستقیم عدم تحمل ناکامی بر نگرش به اعتیاد ($p > ۰/۹۸$ ، $C.R. = -۰/۰۲۳$ ، $\beta = -۰/۰۰۳$) معنادار نیست. اثر مستقیم حمایت اجتماعی ادراک شده بر نگرش به اعتیاد ($p < ۰/۰۴$ ، $C.R. = -۱,۹۷۲$ ، $\beta = -۰/۱۶$) منفی و معنادار است.

بر پایه ی مسیرهای آزمایش شده در مدل (۲) و نتیجه جدول ۳ می بینیم که اثر مستقیم حمایت اجتماعی ادراک شده بر عدم تحمل ناکامی ($p < ۰/۰۰$ ، $C.R. = -۴,۴۹۶$ ، $\beta = -۰/۳۱۱$) و دشواری در تنظیم هیجانی ($p < ۰/۰۰$ ، $C.R. = -۳,۵۴۱$ ، $\beta = -۰/۲۲$) اثر مستقیم دشواری در تنظیم هیجانی و معنادار هستند. اثر مستقیم دشواری در تنظیم

جدول ۴. ضرایب معناداری اثرات غیر مستقیم متغیرهای میانجی بر نگرش به اعتیاد، الگوی بارون و کنی

Total	axb indirect	B	A	C' direct	C	تحلیل میانجی
-۰,۱۱۵	۰,۰۰۰۹۳	-۰,۰۰۳	-۰,۳۱	-۰,۱۱۶	-۰,۱۵۵	عدم تحمل ناکامی
-۰,۱۶۱	-۰,۰۴۵۸	۰,۲۰	-۰,۲۲۹	-۰,۱۱۶	-۰,۱۵۵	دشواری تنظیم هیجان

ناکامی نقش واسطه ای بین دو متغیر حمایت اجتماعی ادراک شده و نگرش به اعتیاد ندارد. ضریب بتای مسیر غیر مستقیم ($p > ۰/۹۶$ ، $C.R. = -۰,۴۳$ ، $\beta = ۰,۰۰۰۹۳$) است. و حد پایین فاصله اطمینان $-۰/۲۴۱$ و حد بالای آن $۰/۰۳۳$ است و صفر بیرون از این فاصله قرار دارد، این رابطه واسطه ای در سطح $p > ۰/۰۱$ معنی دار نیست. بنابراین، ما در دسته چهارم از

پس از اجرای مدل در سطح صفر، مقادیر مسیر مستقیم بین دو متغیر قبل از حضور متغیر میانجی محاسبه شد. بعد اولین اثر میانجی عدم تحمل شکست را بین دو متغیر حمایت اجتماعی ادراک شده و نگرش نسبت به اعتیاد بررسی کردیم. آنچنان که که در جدول ۴ نشان داده شده است C معنادار a معنادار b غیرمعنادار و C' معنادار است. بدین سان، عدم تحمل

برای فرد به او اطمینان می دهد که در شرایط فشار روانی می تواند به شبکه اجتماعی خود پناه برده و مورد حمایت قرار گیرد. حمایت اجتماعی خود به تنهایی یکی از قویترین نیروهای مقابله ای هنگام مواجهه با شرایط تنش زا است و قدرت تحمل شرایط را افزایش داده در نتیجه از روی آوردن نوجوانان به مصرف مواد مخدر برای کاهش استرس در شرایط سخت جلوگیری می کند (۲۷). اما، فقدان حمایت اجتماعی درک شده، به ویژه از سوی دوستان، خانواده و جامعه، مقاومت فرد را در برابر فشارهای محیطی کاهش می دهد که می تواند منجر به مصرف مواد شود. بنابراین، داشتن یک سیستم حمایتی قوی می تواند برای افراد احساس تعلق ایجاد کند که همه اینها به توانایی آنها برای مقاومت در برابر مصرف مواد کمک می کند (۸).

عدم تحمل ناکامی با نگرش به اعتیاد رابطه منفی دارد ولی این رابطه معنادار نبود. این رابطه منفی با نتایج حاصل از یافته‌های پژوهشی (۱۰، ۱۳، ۲۸، ۳۱) همخوان و از نظر رابطه غیر معناداری ناهمخوان است. در تبیین این نتیجه می‌توان این گونه استدلال کرد که احتمالاً عدم تحمل ناکامی به تنهایی متغیر معنی‌داری برای پیش‌بینی گرایش به نگرش به مصرف مواد مخدر نمی‌باشد. با توجه به اینکه اکثر پژوهش‌های تاکنون صورت گرفته به بررسی این سازه در نمونه‌های بالینی (نه نمونه‌های عادی محور این پژوهش) پرداخته اند. بسیاری از این گزارش‌ها بر مفهوم مجزای عدم تحمل ناکامی در میان افراد مبتلا یا در معرض خطر آسیب‌های روانی محور ۱ و ۲ تمرکز داشته است (۳۱). بنابراین این گونه می‌توان تبیین کرد که احتمالاً تحمل ناکامی پایین به تنهایی متغیر معناداری برای پیش‌بینی ابتلا به اعتیاد در نمونه غیر مصرف کننده است. در صورتی که پژوهش‌های پیشین در نمونه‌های مصرف کننده مواد رابطه متغیر را با بازگشت و ادامه مصرف مواد تایید نمودند. اما در شرح دلایل عدم معناداری در نمونه غیر مصرف کننده برخی پژوهش‌ها نشان دادند زمانی که افراد در معرض استرس قرار می‌گیرند یکی از راهبردهای منفی که در این شرایط تنش زا جلوگیری می‌کند و دوم با ایجاد یک نقطه امن

الگوی بارون و کنی قرار داریم و متغیر تحمل ناکامی به هیچ وجه واسطه ای نیست بلکه تاثیر مستقیم وجود دارد. در مرحله بعد، تأثیر دشواری تنظیم هیجان را به عنوان واسطه دوم بین دو متغیر حمایت اجتماعی ادراک شده و نگرش نسبت به اعتیاد بررسی می کنیم. بنابراین ابتدا بررسی می کنیم آیا c_2 معنادار است یا خیر؟ می بینیم که c_2 معنادار است. چنانکه می بینیم C معنی دار است، b معنادار و c' غیرمعنی دار است. و دشواری تنظیم هیجان، نقش واسطه ای کامل میان دو متغیر حمایت اجتماعی ادراک شده و نگرش به اعتیاد را دارد. بنابراین در دسته دوم از الگوی بارون و کنی قرار داریم. ضریب بتای مسیر غیر مستقیم $(\beta = -0.12, C.R. = -1.962, p < 0.05)$ است. و حد پایین فاصله اطمینان -0.241 و حد بالای آن -0.049 است و صفر خارج از این بازه است. بنابراین در دسته دوم از مدل بارون و کنی هستیم. بنابراین، متغیر دشواری تنظیم هیجان به طور کامل نقش میانجی را برای دو متغیر حمایت اجتماعی ادراک شده و نگرش نسبت به اعتیاد ایفا می کند.

بحث

این پژوهش با هدف بررسی مدل ساختاری نگرش به اعتیاد دانش آموزان بر اساس حمایت اجتماعی ادراک شده با نقش میانجی گری عدم تحمل ناکامی و دشواری تنظیم هیجان انجام شد. نتایج حاصل از تحلیل آماری داده های پژوهش نشان داد که حمایت اجتماعی ادراک شده رابطه منفی و معناداری با نگرش به اعتیاد دارد. یعنی با افزایش حمایت اجتماعی ادراک شده میزان گرایش به اعتیاد در نوجوانان کاهش می یابد این نتیجه با نتایج پژوهش های (۳، ۶، ۷، ۸، ۲۷) همسو می باشد. در تبیین این نتایج می توان گفت: «گسترده بودن شبکه ها و ارتباطات و به دنبال آن افزایش سطح حمایت اجتماعی ادراک شده احتمال درگیر شدن نوجوانان در دام مصرف مواد و اعتیاد را کاهش می دهد. زیرا حمایت اجتماعی ادراک شده اول با ایجاد احساس قدرت و سازگاری از قرار گرفتن فرد در شرایط تنش زا جلوگیری می کند و دوم با ایجاد یک نقطه امن

مقابله ای مؤثر در فرآیند رویارویی با تجارب تنیدگی زا، بیانگر آن است که در صورت نیاز فرد از کمک دیگران بهره مند خواهد شد. منابع حمایتی مختلف در مقابله با مشکلات و دشواری های زندگی فرد را یاری داده و عبور از مراحل بحرانی را هموارتر می کنند (۳۳).

دشواری تنظیم هیجان به طور معناداری نگرش به اعتیاد را پیش بینی می کند. این نتیجه با یافته های حاصل از پژوهش های (۱۴، ۱۵) همسو و هم جهت می باشد. در تبیین این نتایج می توان گفت دشواری در تنظیم هیجان یکی از مشکلات شایع در گرایش افراد به مصرف مواد است که منجر به شکست در مدیریت حالات عاطفی و هیجانی این گروه از افراد می شود (۱۴). این افراد در توجه به اطلاعات هیجانی، ادراک صحیح هیجان ها، پردازش درست و مدیریت مطلوب آن ها در بطن روابط بین فردی نیز با دشواری هایی مواجه هستند. این دشواری ها باعث می شود که فرد در برخورد با موقعیت های تنیدگی زای زندگی، توانایی تحلیل، تصمیم گیری و انتخاب رفتار صحیح را از دست داده و به سوی رفتارهای سازش نایافته کشیده شود. همچنین پژوهشگران نشان دادند، بدتنظیمی هیجان با بروز رفتار های پر خطر همچون خودکشی، سوء مصرف مواد و گرایش به رفتار های پرخطر جنسی همراه است (۱۵).

دشواری تنظیم هیجان با حمایت اجتماعی ادراک شده و نگرش به اعتیاد دانش آموزان نقش واسطه ای کامل ایفا می کند. این نتیجه با یافته های حاصل از پژوهش های (۱۷، ۳۴) همسو می باشد. در تبیین این یافته می توان گفت افراد با دشواری تنظیم هیجان، در بیان نیازهایشان به دیگران مشکل دارند. آنها همچنین، به دلیل مشکل در ارتباط احساسات درونی شان و فهم ضعیف از عواطف دیگران، در ایجاد به حفظ رابطه نزدیک با دیگران و استفاده مناسب از حمایت اجتماعی برای محافظت خودشان از اثرات حوادث استرس زا مشکل دارند، بنابراین از عواطف روان رنجورانه از قبیل سرزنش خود فاجعه آمیز پنداری و سرزنش دیگران بیشتر استفاده می کند که به ضعف

آنی برای تغییر خلقشان است این راهبرد ناکارآمد مخصوصاً در افراد دارای تحمل ناکامی پایین مشهود است. برای مثال برخی افراد زمان تجربه استرس به خوردن به منظور رها شدگی از احساسات افسردگی، جستجوی فوری در زمان حال به جای پاداش های بزرگتر در آینده و یا رفتن به سینما به جای مطالعه در شب امتحان روی می آورند. بنابراین به نظر می رسد افراد غیر مصرف کننده مواد، زمان تجربه استرس شدید، به سمت سایر لذت های آنی به غیر از مصرف مواد روی آورند. در حالی که در افراد وابسته به مواد در صورت تجربه استرس شدید، مصرف مواد را راهی برای تنظیم احساسات خود و خلاصی از علائم درد جسمانی و هیجانی می داند و در حقیقت نوعی تقویت منفی را در پی خواهد داشت (۲۸).

حمایت اجتماعی ادراک شده به طور معکوس و معنی دار دشواری تنظیم هیجان را پیش بینی می کند. این نتیجه با نتایج پژوهش های (۳۰، ۳۱) همسو بودند. در تبیین این یافته می توان گفت: حمایت اجتماعی، اشاره دارد به کمک های عاطفی و اطلاعاتی به دست آمده از شبکه های اجتماعی فرد، که معمولاً نشان دهنده نزدیکی و کیفیت روابط فرد با دیگران است. حمایت اجتماعی ادراک شده برای جذب تأثیر ناملازمات، تقویت شجاعت و اعتماد به نفس افراد برای رویارویی با چالش های زندگی مفید تلقی می شود. همچنین دشواری های تنظیم هیجانان، فرآیند سازگاری هیجانی را تسهیل می کند (۳۰).

افراد دارای حمایت اجتماعی ادراک شده ی بیشتر احتمالاً درگیری کمتری با محیط و افراد زندگی خود دارند همچنین ممکن است میل به کناره گیری از ارتباط و انزوا در آنها کمتر باشد. از سوی دیگر افراد دارای حمایت اجتماع کمتر به سبب محرومیت از صحبت صمیمانه و بیان مشکلات و آشفتگی های خود متعاقباً از بازخوردهای مربوط به آن مثل تصدیق هیجانات و یا جرح و تعدیل آنها محروم می شوند این هیجانات گفته نشده و درک نشده پتانسیل لازم برای رشد یا انحطاط بیمارگونه را پیدا می کنند می توانند سلامت هیجانی را به خطر بیندازند (۳۲). در کل حمایت اجتماعی ادراک شده مانند منبع

فشارهای روانی باشد. افرادی که حمایت اجتماعی کافی دارند و تحمل ناکامی بالایی دارند، احتمالاً نسبت به اعتیاد به مواد مخدر یا الکل دیدگاه منفی‌تری خواهند داشت و کمتر به سمت این رفتارها گرایش پیدا می‌کنند.

این پژوهش همانند مطالعات دیگر محدودیت‌هایی داشت: از جمله اینکه نمونه مطالعه شده مربوط به دانش آموزان مقطع دبیرستان‌های شهر بندر ترکمن بود؛ بنابراین در تعمیم نتایج به سایر گروه‌ها باید جوانب احتیاط رعایت شود. همچنین ویژگی‌ها و شرایط فردی و محیطی هر دانش آموز در نتیجه پژوهش اثر گذار است و امکان کنترل آن برای پژوهشگر وجود نداشت که جز محدودیت‌های پژوهش بود. استفاده صرف از پرسشنامه‌های خودسنجی و عدم در نظر گرفتن متغیرهای مداخله‌گر مانند ساینه خانوادگی رفتار پرخطر، سابقه اختلال روانی در خود یا خانواده، اعتیاد و یا طلاق والدین از دیگر محدودیت‌های پژوهش حاضر بود. در این پژوهش اثر ویژگی‌هایی مثل هوش، پایگاه اجتماعی و اقتصادی، اثر خانواده امکان تماشای برنامه‌های تلویزیونی، رادیویی مرتبط بررسی نشد و پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی این پژوهش بر سایر گروه‌ها نیز صورت گیرد و اثر متغیرهایی مثل وضعیت اجتماعی و اقتصادی ارزیابی شود. از جمله محدودیت‌های این پژوهش، عدم کنترل متغیر جنسیت هست که پژوهش بر روی هر دو گروه از دانش آموزان (دختر/ پسر) دانش آموزان دوره متوسطه شهرستان بندر ترکمن انجام شد. پیشنهاد می‌شود باتوجه به اینکه پژوهش حاضر به نقش حمایت اجتماعی ادراک شده در نگرش به اعتیاد نوجوانان پرداخته است، نقش این عوامل در مورد نوجوانان درگیر و نوجوانان رها شده از دام اعتیاد انجام گیرد تا اثرات آن در افزایش یا کاهش مصرف مجدد مشخص گردد. نقش متغیرهای دیگری مانند اجتناب تجربه‌ای را در میزان نگرش به اعتیاد مورد بررسی قرار مقرر مانند عزت نفس، تنظیم عاطفی یا خودکارآمدی متمرکز شوند. نقش حمایت اجتماعی ادراک شده در نگرش به اعتیاد سایر گروه‌های نوجوانان ترک تحصیل کرده و مدرسه نرفته مورد بررسی قرار

عملکرد در برقراری ارتباطات بین فردی و اجتماعی و بروز مشکلاتی مانند سردی دوری گزینی و عدم ابرازگری هیجانی منجر می‌شود (۳۴).

عدم تحمل ناکامی با حمایت اجتماعی ادراک شده و نگرش به اعتیاد دانش آموزان به هیچ وجه میانجی نیست. این نتیجه با یافته‌های حاصل از پژوهش (۴۰، ۲۱۰) همسو می‌باشد. در تبیین نتایج به دست آمده می‌توان اذعان داشت افرادی که تحمل پریشانی بالایی دارند، معمولاً می‌توانند به شیوه‌ای مؤثرتر با چالش‌ها و مشکلات زندگی مواجه شوند. این افراد قادرند به مسائل از زوایای مختلف نگاه کنند و راه‌حل‌های جدید و نوآورانه‌ای پیدا کنند. آنها معمولاً برای رسیدن به اهداف خود برنامه‌ریزی می‌کنند و مراحل لازم را برای حل مشکلات مشخص می‌سازند. این افراد به خوبی می‌دانند که در مواقع نیاز می‌توانند از دیگران کمک بگیرند و از منابع موجود استفاده کنند. توانایی سازگاری با تغییرات و شرایط جدید یکی از ویژگی‌های بارز آنهاست که به آنها کمک می‌کند تا در مواجهه با چالش‌ها بهتر عمل کنند. (۴۰).

در صورتی که افرادی که از تحمل پریشانی پایینی برخوردار هستند در یک تلاش برای مقابله با احساسات منفی درگیر رفتارهای ناسازگار و منحرفانه می‌شوند و سعی می‌کنند با روی آوردن به رفتارهای مخرب مانند مصرف مواد مخدر درد هیجانی خود را کاهش دهند استراتژی مقابله مبتنی بر هیجان مانند مصرف الکل و مواد ممکن است باعث فرار سریع افراد از احساسات منفی شان شود ولی به مرور خود می‌تواند باعث افزایش مشکلات افراد شود اگرچه این استراتژی به نظر افرادی که تحمل پریشانی پایینی دارند استراتژی مناسبی محسوب می‌شود (۲۱). از این رو، حمایت اجتماعی می‌تواند تأثیر مثبتی بر روی افراد داشته باشد و به آنها کمک کند تا با چالش‌ها و ناکامی‌ها بهتر مقابله کنند. از سوی دیگر، افرادی که تحمل کمتری نسبت به ناکامی دارند ممکن است بیشتر در معرض رفتارهای اعتیادی قرار بگیرند. بنابراین نگرش منفی به اعتیاد می‌تواند ناشی از توانایی افراد در مدیریت احساسات و

درمانی و نهادهای متولی، کارگاه‌هایی را در مورد مهارت‌های تنظیم هیجان در نظر بگیرند. همچنین به درمانگران توصیه می‌شود در درمان افرادی که دچار دشواری در تنظیم هیجان هستند توجه ویژه‌ای مبذول نمایند. با ایجاد مراکز آموزش مهارت‌های زندگی، گسترش مراکز مشاوره خانواده، ایجاد مراکز و کلاس‌های آموزشی، فرهنگی و هنری از گسترش شیوع اعتیاد جلوگیری کرد. نتایج این مطالعه می‌تواند مورد استفاده مراکز و سازمان‌هایی مثل مرکز مشاوره آموزش و پرورش، هلال احمر، سازمان ورزش و جوانان، بهزیستی و غیره قرار بگیرد که مستقیماً با نوجوانان در ارتباط هستند. همچنین مراکز مشاوره و درمانگران کودک و نوجوان در جلسات مشاوره در جهت شناسایی نوجوانان در خطر گرایش به اعتیاد و افزایش سلامت روان آنها استفاده کنند.

تشکر و قدردانی

این مقاله برگرفته از رساله دانشجویی نویسنده اول با کد اخلاق IR.IAU.SARI.REC.1398.216 به تصویب کمیته اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری رسیده است. بدین وسیله از مشارکت تمامی دانش آموزان، مدیران، دبیران دبیرستان‌های شهر بندرترکمن صمیمانه قدردانی می‌شود.

تضاد منافع

در این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان گزارش نشده است.

مشارکت نویسندگان:

- (۱) مفهوم‌پردازی و طراحی مطالعه، یا جمع‌آوری داده‌ها، یا تجزیه و تحلیل و تفسیر داده‌ها: همه نویسندگان
- (۲) تهیه پیش‌نویس مقاله یا بازبینی آن جهت تدوین محتوای اندیشمندانه: همه نویسندگان
- (۳) تأیید نهایی دست‌نوشته پیش از ارسال به مجله: همه نویسندگان

گیرد تا امکان تعمیم بهتر نتایج فراهم شود. انجام پژوهش‌های دیگر با استفاده از روش کیفی و نیز در نظر گرفتن متغیرهای ذکر شده پیشنهاد می‌گردد. در پژوهش‌های بعدی تاثیر عوامل جمعیت‌شناختی و تحصیلات فرد و خانواده را در رابطه با مولفه عدم تحمل ناکامی دانش آموزان بررسی کنند. در پژوهش‌های آتی به متغیرهای دیگری که می‌توانند زمینه ساز ارتقا و بهبود پیشگیری از اعتیاد در نوجوانان باشند از جمله ویژگی‌های شخصیتی و متغیرهای شناختی توجه نمود. استفاده از روش‌های مقطعی و طولی بهتر می‌تواند تبیین‌کننده عوامل پیش‌بینی‌کننده خطر پذیری به اعتیاد در نوجوانان باشند. با توجه به اینکه دانش آموزان آینده سازان جامعه هستند و به دلیل این که نقش پر رنگی در ساختن جامعه مطلوب دارند، توجه ویژه به این قشر در شرایط کنونی حایز اهمیت است. از سویی دیگر پیامد‌های منفی وابستگی به مواد و پیشگیری از بروز مشکلات روان‌شناختی دانش آموزان جامعه هدف، اهمیت آموزش توانمندسازی روانی - اجتماعی به عنوان یکی از مداخله‌های روان‌شناختی کارآمد برای این گروه ضروری است. داشتن تحمل ناکامی بالا و همچنین تنظیم هیجانی مناسب و کارآمد در کنار حمایت اجتماعی ادراک شده باعث بهبود و ارتقا سلامت روان در نوجوانان می‌شود و لزوم توجه به این عوامل در کارگاه‌های آموزشی پیشگیری از اعتیاد ضروری است.

نتیجه‌گیری

نتیجه پژوهش نشان داد بدتنظیمی هیجانی در بروز آمادگی به اعتیاد دوران نوجوانی عواملی تهدیدکننده محسوب می‌شود؛ بنابراین، برنامه‌های آموزشی در دبیرستان‌ها و رسانه‌های جمعی به منظور ارتقاء تنظیم هیجان دانش آموزان در نظر گرفته شود. همچنین در این پژوهش دشواری در تنظیم هیجان به عنوان متغیر میانجی در نگرش به اعتیاد دانش آموزان مقطع متوسطه موثر بود. والدین، آموزش و پرورش، مراکز بهداشتی

References

1. Sabzian, S; Lajordi, H, The mediating role of boredom in the relationship between cognitive abilities and readiness for addiction in students. Scientific Quarterly of Addiction Research, 2024. 18 (71): p. 7-30 .[in Persian].
<http://etiadjpajohi.ir/article-1-3074-fa.html>
2. Marzban, A. et al, The Association of Family Communication Patterns and School Culture Addiction Tendencies among High School Students in Yazd, Iran. International Journal of School Health, 2024.1(1): p. 22-29. [in Persian].
<https://doi.org/10.30476/intjsh.2023.99763.1337>
3. Temirpulatovich., TB, et al., Clinical Manifestations of Suicidal Behaviors as a Result of Depressive Disorders During Adolescence. Eurasian Medical Research Periodical. 2022 .8 (55): P. 2795-7624 ISSN: 2795-7624.
4. Taghipour S, Vizeshfah F, Zarifshanaiey N, The effect of gamification-based training on the knowledge, attitudes, and academic achievement of male adolescents in preventing substance and internet addiction. BMC Medical Education, 2023.23(860); p. 2-9.
<https://doi.org/10.1186/s12909-023-04858-1>
5. Faravani, R. et al, modeling structural equations for predicting addiction based on dependence/incompetence schema and distress tolerance with the mediating role of brain-behavioral systems in students. Counseling and Psychotherapy Culture Quarterly, Allameh Tabatabaie University, 2018.10(38): p.31-58. [in Persian].
<https://doi.org/10.22054/qccpc.2019.37724.2021>
6. Nourafkan, A, Amini, Z (2023). Relation of Social Support Status and Social Health in People with Drug Abuse. Department of Community and Family Medicine, School of Medicine, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran, Res.
7. Villarejo, S, Early Family Experiences, Drug Use, and Psychosocial Adjustment across the Life Span: I Abuse & Neglect, Volume 151, May 2024. 2; 33(1): P.15-27.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2024.106732>.
8. Mohammadnabizadeh S, Khalvati MM, Prediction of potential in students is based on the role of mental health, self-efficacy and perceived social support, Ankara Med, 2024. (2): P.166-177.
<https://doi.org/10.5505/amj.76736>.
9. Maureen Reynolds M, Substance Use Disorder is the Outcome of Deviant Socialization: A Prospective Investigation Spanning Childhood to Adulthood, Pharmacol Biochem Behav, 2023. P:227-228.
<https://doi.org/10.1016/j.pbb.2023.173585>.
10. Azizi, M. et al, Increasing the tolerance of mothers with children with autism: the effectiveness of cognitive therapy based on mindfulness experimental research Annals of Medicine & Surgery, 2024.86 (1): p. 207-211. [in Persian].
<https://doi.org/10.1097/MS9.0000000000001525>.
11. Li Y, He M, Wang Zh, Hofmann S, Liu X, Distress tolerance as a mediator of mindfulness-based intervention for anxiety and depression: Evidence from two randomized controlled trials. International Journal of Clinical and Health Psychology, 2024. 24(2): P.100445.
<https://doi.org/10.1016/j.ijchp.2024.100445>.
12. Gilmore A.K. et al, Gender moderates the association between distress tolerance and alcohol use among individuals with opioid use disorder. Journal Drug and Alcohol Dependence. 2018;1(190): P.9-12.
<https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2018.05.016>.
13. Veilleux JC. The relationship between distress tolerance and cigarette smoking : A systematic Parental Strictness Always a Protective Factor?; Psychosocial Intervention, 2019. 33 (1): P.15.
<https://doi.org/10.5093/pi2023a16>.
14. Zarbakhsh M, R. Dejkam, N. and Khanehashi, A. The structural model of students' tendency towards addiction based on the components of distress, differentiation and difficulty in emotion regulation with the mediation of impulsivity. Journal of Mashhad Medical School, 2023.65(2): P.257-273.
https://mjms.mums.ac.ir/article_20498.htm
15. Khatib, es. Zabih, pe. Taqvai, D, The mediating role of difficulty in emotion regulation in the relationship between coping strategies and risky behaviors. Psychological Development, 2021.10(67): p.262273.
<http://frooyesh.ir/article-1-2966-fa.html>.
16. Shahzadi, M. et al, Exploring the Relationship Between Emotion Regulation and Addiction Severity Among Adolescent Patients with Substance Use Disorder (SUD): Insights from a Rehabilitation Center Study. Review of Education, Administration and Law, 2023. Vol.6, (2): p.331-341.

<https://doi.org/10.47067/rea.1.v6i2.336>.

17. Brianna M. Byllesby, Alison M. Haney & Octaviana H.A, Emotion Dysregulation and Substance Use Risk and Protective Factors among Veterans in Residential Treatment, Substance Use & Misuse, 2023;58(7):P .930-938.

<http://doi.org/10.1080/10826084.2023.2196575>.

18. Hoyle, R.H. (1995). Structural equation modeling: Concepts, issues, and applications. Thousand Oaks, CA: Sage.

19. Garson, G.D, Testing of assumptions. Retrieved from. Chass. Ncsu. Edu/garson/pa765/assumpt.htm.

20. Kline, R.B. (2005). Principles and practices of structural equation modeling (2nd Eds.). New York: Guilford. 2007.

21. Shakeri, J. et al, Social support: A mixed blessing for women in substance abuse treatment. Journal of social work practice in the addictions, 2020.10(3): P. 257-282.

<https://doi.org/10.1080/1533256X.2010.500970>

22. Mirz, L. et al, Translated by Hasan Pasha Sharifi, Waliullah, Farzad, Hamid Reza Hasanabadi, Simin Dokht Rezakhani, Bilal IZanlou and Mojtaba Habibi. Tehran: Rushd. 2006. 5th ed.

23. Babareisi, M., and Ali Mahdi, M. Validation of failure tolerance questionnaire. Azmoun Yar Puya Institute, Tehran. (2013).

24. Gratz, K.L and Roemer, L. Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: Development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. Journal of psychopathology and behavioral assessment, 2004.26(1): p.41-54.

<https://doi.org/10.1037/t01029-000>.

25. Heydari, A. and Iqbal F, The relationship between difficulty in emotional regulation, attachment styles and intimacy with marital satisfaction in couples in Folashahr Industries, Ahvaz. New findings in psychology, 2019.5(15):P.115-134.

<https://sid.ir/paper/175124/fa>.

26. Delavar, A, Rezaei, A M, Alizadeh, I. Constructing and standardizing the drug attitude meter test and determining the relationship between individual and family components with it for high school students in Tehran. Education Quarterly, 2013 4, (20): P.52-75.

<https://sid.ir/paper/113806/fa>.

27. Aghdaki, Fa; Sediqi Arfai, F, The role of social support and anger in predicting adolescents' addiction

tendencies. Addiction Research Quarterly, 1402.17(67):P. 229-244.

<http://etiadpajohi.ir/article-1-2847-fa.html>.

28. Kadampour, E. Amirian, L., Dehnavi, H. Predicting propensity to drugs based on self-control, tolerance of disturbance and loneliness in addicted women referring to addiction treatment centers. Women and Family Studies, 2021.13 (51): P. 6-49.

<https://doi.org/10.30495/JWSF.2020.1902188.1461>.

29. Volensky, M.J., Bernstein, A., Vujanovic, A.A, Distress tolerance: Theory, Research, and Clinical Application, New York: Guilford Press. 2018. Guilford Publications 72 Spring Street New York, NY 10012 212-431-9800

800-365-7006.

30. Xu, W. et al, Childhood maltreatment and suicidal ideation among Chinese adolescents: Moderated mediation effect of perceived social support and maladaptive cognitive emotion regulation strategies. Child review and synthesis. Journal of Clinical Psychology Review, 2019;7(1): p.78-89.

<https://doi.org/10.1016/j.cpr.2019.01.003>.

31. Uçur O, Donmez, Y. Problematic internet gaming in adolescents, and its relationship with emotional regulation and perceived social support, Journal homepage. 2021 Feb;296:113678.

<https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113678>.

32. Mohammadi, M. Jafari, R, The mediating role of emotional dyslexia in the relationship between perceived social support and physical complaints of depressed women. Women and Society Scientific-Research Quarterly, 2019.11(4): P.200-2016.

<https://sid.ir/paper/999629/fa>

33. Gravand, Y. Atesh Afroz, A. Anbari, A, Modeling the structural relationship between security and social happiness with the mediating role of psychological capital: the case study of Ahvaz city. Journal of Psychology, 2019, 24 (3): P.335-350.

<https://doi.org/10.1001.1.18808436.24.3.6.3>.

34. Farzadenia, M. The role of emotional dyslexia in predicting the tendency to risky behaviors based on the mediating role of perceived social support. Journal of Psychology, 2022. 25 (4): P. 551-559.

35. Mahdian, H; Islam Panah, MR, Jajermi, Mahmoud, Compilation of adolescent addiction model based on

distress tolerance and emotion regulation, the mediating role of primary maladaptive schemas. *Applied Family Therapy Quarterly*. 2022, 2 (3): P.423-403.

[https:// doi: 10.22034/aftj.2022.316247.12](https://doi.org/10.22034/aftj.2022.316247.12)

The structural model of students' attitude towards addiction based on perceived social support with the mediation of failure tolerance and emotion regulation difficulty

NazMohammad Kor¹, Hossein Ali Qanadzadegan ¹, Shaban Heidari ²

1. Department of Educational Psychology, Faculty of Humanities, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran

2. Department of General Psychology, Faculty of Humanities, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran

Corresponding author: Shaban Heidari, Department of General Psychology, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Sari, Iran

E-Mail: Shaban.haydari@iausari.ac.ir

Submitted: 1 December 2024

Accepted: 4 February 2025

Abstract

Background & Aim: This research aimed to explore the predictive relationship between students' attitudes towards addiction and social support, while examining the mediating effects of intolerance and difficulties in emotional regulation. The study involved 388 high school students from Bandar Turkmen using a descriptive correlational design.

Methods: The present study was a correlational research using structural equation modeling. Among the second-year high school students of Bandar Turkmen city (girls/boys), 388 people were selected as the research sample using cluster sampling method. The measurement tools included Zimet's Perceived Social Support Questionnaire, Harrington's Intolerance of Frustration, Gratz and Romer's Difficulty in Emotion Regulation, and Delaware Drug Attitude Scale. Test analysis using SPSS 22 and Amos 24 software showed that the structural model of the research has a good and acceptable fit with the research data.

Results: The results showed a significant negative effect of perceived social support on attitudes towards addiction ($\beta = -0.16$, $p < 0.04$) and a positive effect of difficulties in emotional regulation ($\beta = 0.20$, $p < 0.00$). The effect of failure tolerance on attitudes towards addiction was not significant ($\beta = -0.003$, $p < 0.98$). Perceived social support negatively influenced both intolerance of failure ($\beta = 0.31$, $p < 0.00$) and difficulties in emotional regulation ($\beta = 0.22$, $p < 0.00$). Importantly, while intolerance of failure did not mediate the relationship between social support and attitudes towards addiction, difficulties in emotional regulation fully mediated this relationship.

Conclusion: The study highlights the need for centers focused on life skills education and family counseling to improve emotional regulation and failure tolerance among students, which is crucial for enhancing mental health and preventing addiction among adolescents.

Keywords:

Perceived
socialsupport
difficulty in
emotional regulation
intolerance of failure
attitude towards
addiction

How to Cite this Article: kor NM, Qanadzadegan HA, Sargolzaei M, Heidari SH. The structural model of students' attitude towards addiction based on perceived social support with the mediation of failure tolerance and emotion regulation difficulty. Journal of Torbat Heydaryeh University of Medical Sciences. 2025;13(1):70-88.